

— Ko e hā 'a e NCEA?

NEW ZEALAND QUALIFICATIONS AUTHORITY

NEW ZEALAND QUALIFICATIONS AUTHORITY
MANA TOHU MĀTAURANGA O AOTEAROA

— Ko e hā 'a e NCEA?

Ko e hā 'a e NCEA?

Ko e NCEA ko e tohi fakamo'oni ako ia 'oku faka'aonga'i lahi taha 'e he fānau ako he ngaahi kolisí mo e ngaahi 'apiako mā'olungá (secondary school).

Ko e NCEA ko hono fakanounou ia 'o e National Certificate of Educational Achievement 'a ia ko e tohi fakamo'oni ako 'o e ngaahi me'a fakaako kuo fakahoko mo lava hono fai. Pea 'oku 'i ai 'a hono ngaahi tu'unga (level) 'e tolu. Tu'unga 1, 2 pea mo e 3 'a ia 'e fai 'a hono ako'i ki he fānau ako 'i he ta'u ako 11 ki he ta'u ako 13.

Ko e NCEA 'oku fokotu'u ia ma'ae fānau ako kotoa pē – 'o kau ki ai 'a e fa'ahinga te nau hoko atu ki he ngaahi 'univesiti, ni'ihi te nau fie hoko atu 'o ako ngāue (apprenticeship) pea ko e ni'ihi foki 'oku nau fiema'u ha poto'i ngāue ke nau lava 'o ma'u ngāue he 'osi pē 'enau nofo mei he akó. Ko e ngaahi lēsoni te ke akoó, 'e makatu'unga pe ia he hala pe kaha'u 'oku ke fie fouá.

Ko hono fakama'opo'opo 'o e ngaahi poini (credits) mei he lēsoni kuo lavá

Ko e founga motu'a, na'e fai ha sivi houa 'e 3 'e he fānau akó he faka'osi'osi 'o e ta'u akó ke 'ilo mei ai 'a e ngaahi me'a ne nau 'osi 'ilo 'i he lēsoni takitaha.

'I he NCEA 'oku kei 'i ai pe 'a e ngaahi sivi 'oku fai 'e he ngaahi 'apiako kotoa he 'osi 'a e ta'u pea 'oku ui ko e external assessment, ka 'oku toe lava foki ke sivi'i pe vakai'i 'a e me'a 'oku ke 'ilo he lolotonga 'o e ta'u pea 'oku ui ia ko e internal assessment koe'uhi he 'oku fai pe ia 'i loto 'apiako.

'Oku hā ngali lahi ange 'a e ngaahi ngāue ke fai 'i he founga internal assessment ka 'oku 'i ai 'a e ngaahi me'a 'e 'ikai lava ke sivi'i pe vakai'i 'i he founga sivi motu'a 'o pehé ni – ko e hā hono 'aonga 'o ha hiki atu ha fakamatala 'o ha lēsoni fakatoto mo 'ahi'ahi'i fakasaienisi 'i he loki saienisi (experiment), hili iá 'e lava ke ke tu'u atu tonu 'o fakahoko 'a e fakatoto mo e 'ahi'ahi ke lava 'o ma'u hono ola; Ko e hā hono 'aonga 'a ho'o fakamatala'i atu 'a e founga ke fai 'aki ha'o lea fakafe'iloaki faka-Mauli (mihi) hili iáá 'e lava pē ke ke tu'u hake 'o fakahoko tonu 'a e lea 'oku fiema'u ke fai?

'I he founga NCEA, ko e kotoa 'o e ngaahi lēsoni, kuo 'osi vahevahe ia ki he ngaahi kongokonga iiki 'e fiema'u ke ke 'ilo mo lava 'o fai – pea 'oku ui eni ko e "standards".

Ko e "standard" takitaha 'oku fakamahu'inga'i ia 'aki ha lau poini (credits) pea 'oku fakataha'i 'a e ngaahi poini koia ke ma'u ai 'a ho'o tohi fakamo'oni ako he 'osi 'a ho'o ako (final qualification). 'I he lēvolo 1 'o e lēsoni 'Ingilisi (English level 1) 'e lava ke vahevahe ia ki he ngaahi standards kehekehe 'e 4 pe 10 nai 'o ala ma'u mei ai ha poini (credits) 'e 20 pe toe lahi ange ai.

Ko hono ako'i 'o e lesoni English 'e ala kau ki ai ha standard 'i he fatu tohi 'o hangē ko ha'o tohi kole ngāue, ko hono fa'u ha'o lea (speech) ke fakahoko pea mo hono fai 'a e lea koiá. 'E lava ke sivi'i 'a e ni'ihi 'o e ngaahi standard ko'ení 'aki ha sivi he 'osi 'a e ta'u ka 'e lava foki ke vakai'i (assess) 'a e ni'ihi ia he lolotonga 'a e ta'u akó.

Ko hono lava'i 'o e NCEA lēvolo 1, 'e fiema'u ke ke ma'u fakakatoa 'a e poini (credits) 'e 80. Kuo pau ke fakakau ki he ngaahi poini ko'ení, ha poini na'e ma'u mei he standard 'i he lava 'o laukonga (reading), tohi (writing) pea mo e fika (maths) foki (literacy and numeracy).

'E lava ke ke tātānaki 'a ho'o ngaahi poini (credits) lolotonga 'o e ta'u akó – pea lava foki toe fai eni 'i ha ngaahi ta'u lahi – pea ko hono ma'u e poini ni, 'e hoko ia ko ho'o ngaahi poini 'o ta'engata. Pea 'e toe lava leva ke ke tātānaki mai ki he ngaahi poini koiá lolotonga 'a ho'o akó.

Hiki'i hake 'a ho'o taumu'a akó

'I hono ma'u atu 'a e ola 'o e NCEA, te ke 'ilo mei ai 'a e lahi 'o e ngaahi poini (credits) kuo ke ma'u – pea 'e toe lahi foki mo e ngaahi fakamatala fekau'aki mo ia 'o 'ikai ke fakanounou'í pe ko e "lava'i 'o e NCEA lēvolo 1".

'E 'asi atu 'i hono fakama'opo'opo 'o e ola 'o e fo'i standard takitaha – 'a e mata'itohi 'e taha mei he ngaahi mata'itohi ko eni – 'a ia ko e N, A, M pea mo e E.

Ko e 'uhinga eni 'o e ngaahi mata'itohi ni; N (Not Achieved) ko e 'ikai ke lava, A (Achieved) ko e lava, M (Merit) ko e lava mā'olunga, E (Excellence) ko e lava mā'olunga taha. 'Oku mahino leva ai 'a e tu'unga totonu 'o e me'a na'e lava he ngaahi lēsoni pea mo hono standard.

Ko e me'a ke fakatokanga'i lelei he ngaahi 'aho ni ko e E (Excellence) foki ko e lava mā'olunga taha ia he ngaahi 'aho ni ka ko e E na'e muimui taha foki ia he founa motu'a.

'E 'ikai foki ke toe lahi ange 'a e ngaahi poini (credits) te ke ma'u 'i ho'o a'usia 'a e tu'unga Merit mo e Excellence ka 'oku 'i ai 'a e 'uhinga lelei ke ke feinga ai ke ma'u 'a e tu'unga mā'olunga ko ía.

Ka lahi ange 'a e poini pe credit na'e ma'u 'i he tu'unga lava Merit mo Excellence – 'o 'oua 'e si'i hifo he 50 – 'e fakakau atu leva 'a e tu'unga Merit mo e Excellence 'i ho'o tohi fakamo'oni ako NCEA pea 'oku ui ia ko e Certificate Endorsement.

Ko hono 'uhinga ia 'oku tonu ke ke hiki'i ma'u pē ki 'olunga 'a ho'o taumu'a ako neongo kuo ke 'osi a'usia 'a e poini pe credit 'e 80.

'Oku toe 'aonga foki 'a e 'asi mai 'a e Merit mo e Excellence 'o kapau 'oku ke feinga ako 'i ha ngaahi lēsoni 'oku ke manako pe loto ke ke lava'i lelei.

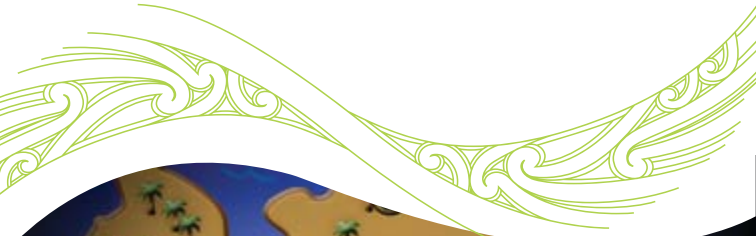
Kapau leva te ke ma'u ha'o poini pe credit 'e 14 'aki ha lava Merit (pe ko e Excellence) 'i ha fo'i lēsoni 'o hangē ko e fika pe musika, 'e lava leva ke toe faka'ilonga'i ia ko e Course Endorsement.

'E tokoni eni ki hono fakahā holo 'a e ola 'o ho'o ako hili ho'o nofo atu – pea ke ala lava 'o ma'u ai ha'o ngāue pe hū ki ha 'apiako 'oku mā'olunga ange ke toe hoko atu.

Ke taufonua 'a ho'o fononga

Ko ho'o hū 'o ako he ngaahi kolisi pe ako'anga mā'olunga (secondary school) 'oku hangē ha'o hiki fonongá. 'E ngali hā fo'ou 'o hangē ha fonua mulí ka 'e taimi si'i pe kuo kamata ke ke anga mo maheni ki ai pea mo kamata ho'o fakasio ha ngaahi me'a mo ha ngaahi fakakaukau foki.

Ko e fononga kotoa pē 'oku tonu ke fai ha 'ilo ki he feitu'u 'oku fai ki ai, pea mo ha mape ke fai 'aki 'a e folau ke tāufonua. 'Oku tonu ke ke 'ilo 'a e ngaahi lēsoni 'oku ke ako pea mo e kaha'u te ke a'usia ai. 'Oku mahu'inga ke ke 'ilo 'a e lēsoni 'e ma'u ai hao poini pea ke hiki'i hake ki 'olunga 'a ho'o feinga.

Kapau ko ho'o taumu'a ke ma'u ha'o ngāue pe ko hono hoko atu ho'o akó, 'oku totonu ke ke feinga'i 'a e ngaahi lēsoni mo e poini lahi fe'unga mo e fiema'u 'a e ngaahi ngāue'anga pe ko e 'univesiti pe ako'anga 'oku ke fie hoko atu ki ai. 'Oku tui'fio ha ngaahi lēsoni kehekehe, 'o lahilahi pe ko e ngaahi lēsoni 'i he levolo 3 ke ma'u ai 'a e lava 'o hū ki he 'Univesiti (Universtiy Entrance)

Ka neongo 'a ho'o a'usia 'a e tu'unga koiá ke ke lava ai 'o ako he 'univesiti (University Entrance) 'oku 'ikai 'uhinga eni ia 'e tali ke ke hū 'i ha fa'ahinga 'univesiti pe. 'I he ngaahi 'ahó ni, 'oku fiema'u 'e he ngaahi 'univesiti ke nau sio 'oku lahi 'a e ngaahi lēsoni na'a ke lava'i 'aki 'a e Merit pe ko e Excellence – pea ko e 'uhinga ia 'oku totonu ai ke hiki'i ma'u pe ke toe mā'olunga ange 'a ho'o feinga.

Fakama'opo'opo

Tokanga ki he ngaahi standard 'oku ke ako, he 'e lava ke tokoni atu 'a hono olá ki he ngaahi feinga te ke hoko atu he 'osi 'a ho'o akó. Koe'uhi 'oku tali 'a e faka'ilonga ako NCEA 'i he ngaahi fonua 'i tu'apule'angá, 'e lava ai ke ke hū 'o ako 'i ha 'univesiti 'i ha fonua kehe.

Pea ke feinga ke ma'u 'a e ola lelei mo mā'olunga tahá – 'a ia ke lahi ange 'a e Excellences pea mo e Merit foki.

Kapau 'oku 'i ai ha ngaahi fehu'i, 'eke eni ki ho'o mātu'a pe kāinga. Pe te ke 'eke ki he kau taukei: 'a ho'o faiako, pea ko ha'o vakai atu ki he uepisaiti 'a e NZQA – www.nzqa.govt.nz/ncea – pe telefoni NZQA 'i he 0800 697 296

New Zealand Qualifications Authority

T 0800 697 296

I helpdesk@nzqa.govt.nz | www.nzqa.govt.nz

Pulusi 2012

'Oku mau fie 'ilo pe ko e hā ha'o lau ki he fakamatalá ni:

Fakamolemole 'o vakai hake ki he

<http://www.nzqa.govt.nz/brochures>

'o tali 'a 'emau ngaahi fehu'i fekau'aki mo ia.

NEW ZEALAND QUALIFICATIONS AUTHORITY
MANA TOHU MĀTAURANGA O AOTEAROA

New Zealand Government